

Commissievoorstel Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Groen en blauw: zijden van dezelfde medaille

De Europese Commissie heeft onlangs wetsvoorstellen gepubliceerd voor de invulling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van 2021 tot en met 2027. Europees Parlements lid Gerben-Jan Gerbrandy en Tweede Kamerlid Tjeerd de Groot reageren op dit wetsvoorstel en lichten hun ideeën voor een duurzamer GLB toe.

Belangrijke thema's in het voorstel zijn: het vereenvoudigen van het GLB en een andere invulling van de directe betalingen aan boeren. Ideeën voor een andere invulling van de directe betalingen gaan onder andere over een sterkere koppeling met maatschappelijke tegenprestaties. De Raad van Ministers en het Europees Parlement (EP) bepalen nu hun positie over de voorstellen, waarna onderlinge onderhandelingen volgen. Gerben-Jan Gerbrandy en Tjeerd de Groot (beiden D66) spelen als politici een belangrijke rol in de totstandkoming van het toekomstige GLB, want zij mogen hiervoor in Brussel en Den Haag wijzigingsvoorstellen aandragen.

Wat vinden zij van de huidige Commissievoorstellen?

Gerbrandy: 'In eerste instantie kwam er van alle kanten veel kritiek, en dat is meestal een teken voor de Commissie dat ze een redelijk compromis heeft weten te formuleren. Ik ben vooral benieuwd wat er in de onderhandelingsronden met de Raad en het EP overeind blijft van de plannen. Zeker als je beseft dat er nu minder vergroening en verblauwing in zit dan in de vorige ronde, zeven jaar geleden. En ook op het gebied van de liberalisering, het veranderen van de betalingsstructuur aan boeren, zie ik niet veel verbetering.'

De Groot: 'Ik ben iets positiever gestemd dan collega Gerbrandy. Vanuit Nederlands perspectief is de denkrichting van de plannen goed: klimaat en biodiversiteit staan centraal. D66 is van mening dat het oude landbouwmodel van net na de Tweede Wereldoorlog op z'n achterste benen loopt. De nadruk op productie, schaalvergroting en industrialisering had toen ongetwijfeld zijn functie, maar we moeten nu echt een omslag maken naar duurzaam, kleinschalig en groen-blauw. Met dat laatste bedoel ik: maatregelen opnemen die bijdragen aan het halen van natuurdoelen of doelen voor de verbetering van de waterkwaliteit.'

Wat zou volgens u de Nederlandse inzet moeten zijn ten aanzien van de hervorming van het GLB?

De Groot: 'Het goede aan dit voorstel is dat inkomenssteun ten goede moet komen aan klimaat en biodiversiteit. Dat moeten we behouden en er tegelijkertijd voor zorgen dat alle lidstaten hieraan meewerken, anders krijgt Gerben-Jan gelijk.'

Gerbrandy: 'Ik heb wel wat zorgen over de zogeheten 'nationalisatie' van het GLB: meer nationale ruimte om het eigen landbouwbeleid vorm te geven. Door invulling van de criteria voor inkomenssteun sterk uit te breiden, ook naar maatregelen die niets te maken hebben met vergroening, wordt de grip op duurzame ontwikkeling in de landbouw in Europa als geheel minder stevig. In Nederland kiezen we – ook de landbouwsector zelf – sterk voor vergroening en verblauwing, maar hoe gaan andere, meer traditioneel ingestelde lidstaten dat oppakken? De inzet van Nederland zou moeten zijn: 'Prima, die flexibiliteit, maar de voorwaarden voor steun moeten echt overeind blijven.'

Daar liggen dan volgens u ook de beste kansen om ervoor te zorgen dat het toekomstige GLB bijdraagt aan een beter evenwicht tussen landbouw, natuur en milieu?

Gerbrandy: 'Dat klopt, in mijn optiek biedt het vasthouden aan de nu voorgestelde criteria de beste kansen voor een groener landbouwbeleid.'

Tweede Kamerlid Tjeerd de Groot (D66).

De Groot: 'Echt anders in dit voorstel is dat de nationale regeringen met een plan moeten komen om de negen geformuleerde doelen te bereiken. Dit najaar komt de regering met een landbouwvisie. D66 heeft het concept 'kringlooplandbouw' naar voren gebracht; landbouw mét de natuur, in plaats van ertegenin. Eigenlijk betekent kringlooplandbouw meer hergebruiken, minder weggooien en duurzamer met de aarde omgaan. Dus voedselresten gebruiken als veevoer, meer wisseling van gewassen en natuurlijke mest gebruiken als bodemverbeteraar in plaats van kunstmest. De kern van dit systeem is streven naar een gezonde bodem, want daar begint alles mee!'

Kansen voor verblauwing

Het nieuwe voorstel is een kans om waterkwaliteit als integraal onderdeel mee te nemen in het Europese landbouwbeleid, via maatregelen die bijdragen aan het halen van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water. *Hoe kijkt u aan tegen 'verblauwing' van het GLB?*

De Groot: 'Ik heb in de Kamer al eerder gepleit voor meer focus op waterkwaliteit in het GLB. Probleem daarbij is dat het beleid dat invloed heeft op de waterkwaliteit, nogal versnipperd is. Er zitten stukjes in het klimaatbeleid, in de Nitraatrichtlijn, in de richtlijn Prioritaire Stoffen, in de Kaderrichtlijn Water en ga zo maar door. We moeten ervoor waken dat we nu de indruk wekken dat we alleen met het GLB opeens de waterkwaliteit optimaal kunnen krijgen. We

Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy.

moeten het wel meenemen in de vorm van beloningen voor boeren die echt werk maken van kringlooplandbouw. Door bijvoorbeeld meer organische stoffen in de bodem te brengen, leg je koolstof vast, wat een klimaatvoordeel oplevert. Je vergroot daarmee ook meteen de mogelijkheid om meer water vast te houden, waardoor minder nitraat en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlakte- en grondwater uitspoelen.'

Gerbrandy: 'Ik wil eigenlijk geen onderscheid maken tussen vergroening en verblauwing. Bij water gaat het allereerst om kwaliteit. Dat heeft in de landbouw alles te maken met zaken als afspoeling van nitraten, nutriënten en bestrijdingsmiddelen, en is eigenlijk gewoon vergroening. Het andere aspect van water in de landbouw is 'kwantiteit'. Behalve voldoende water voor beregening heb je het dan in Nederland vooral over de wensen van de landbouw ten aanzien van lagere grondwaterstanden. Ook daar zit een sterke koppeling met natuur, omdat voor natuurontwikkeling juist hoge waterstanden nodig zijn. Groen en blauw zijn twee zijden van dezelfde medaille. Hoe meer je de boer kunt verleiden tot een duurzame bedrijfsvoering, des te beter dat is voor de waterkwaliteit.'

Verwacht u dat de huidige voorstellen voldoende garanties bieden voor het verduurzamen van het GLB?

Gerbrandy: 'Het Commissievoorstel had sterker gekund. Ik ben erg ongerust over wat er nu gaat gebeuren in de onderhandelingsronden. De geschiedenis leert dat de nationale landbouwministers en mijn collega's in de landbouwcommissies van het EP minder de integrale Europese maatschappelijke belangen op lange termijn in het oog hebben, en meer zijn gefocust op de kortetermijnbelangen van de landbouwsector. Bij eerdere edities van het GLB heb ik ministers

'NIEUWE GLB IS KANS VOOR KRINGLOOPLANDBOUW'

wel horen zeggen: 'Het maakt me niet uit welk label we erop plakken, maar ik wil onder de streep een bepaald bedrag dat wordt uitgekeerd aan onze boeren. Het is essentieel dat we van dat soort denken afkomen, maar of dat met dit GLB gaat lukken... Mede daarom is de milieucommissie van het EP trouwens een strijd aangegaan met de landbouwcommissie, om meer zeggenschap te krijgen over delen van het landbouwbeleid die te maken hebben met klimaat en natuur. Dat heeft natuurlijk ook te maken met de verschuiving van landbouwbeleid van puur inkomensinstrument naar een middel om bredere maatschappelijke doelen te bereiken.'

Klimaat is breekijzer

De Groot: 'Ik zie wel kansen in de voorstellen, vooral omdat ik zie dat klimaat nu echt zijn intrede heeft gedaan in het GLB. De Commissie gaat de resultaten van de nationale plannen straks als geheel toetsen aan de klimaatdoelen van Parijs. Daarmee is klimaat geen randvoorwaarde meer, maar een volwaardig doel van het landbouwbeleid per lidstaat. Uiteraard moet dit deel van het Commissievoorstel dan de komende maanden wel overeind blijven.'

Hoe kan de landbouwsector gestimuleerd worden om meer maatregelen te nemen op het gebied van verduurzaming van de landbouw en het verlenen van maatschappelijke 'groen-blauwe' diensten gericht op de verbetering van de kwaliteit van bodem en water?

De Groot: 'Het eerste instrument blijft geld. Beloon de boer voor het nemen van groen-blauwe maatregelen. Het tweede spoor is onderzoeken wat boeren tot nu toe tegenhoudt om de stap naar duurzaam te maken. Want we weten dat het overgrote deel van de boeren in hun hart een andere weg wil inslaan.'

Welke wet- en regelgeving houdt verandering tegen en wat is nodig om dat te veranderen? Daar zijn verschillende voorbeelden van bekend, maar door dat nu nauwkeurig in kaart te brengen, kunnen we daar echt iets aan gaan doen. Bijvoorbeeld nieuwe verdienmodellen ontwikkelen die echt een duurzaam perspectief bieden. Want boeren moeten wel gewoon een normaal inkomen kunnen verdienen.'

Gerbrandy: 'Eén van de negen criteria uit het Commissievoorstel is versterken van de inkomenspositie van de boeren. Want het blijft vreemd dat supermarkten en tussenhandel de prijzen bepalen die boeren ontvangen voor hun producten. Door mededingingsrecht is het voor boeren lastig zich te verenigen, waardoor ze zich minder goed sterk kunnen maken tegenover grote marktpartijen. Meer langetermijncontracten met gegarandeerde prijzen kunnen de inkomenszekerheid vergroten. Maar ook door kleinschaliger en lokaler te opereren kan een boer zijn eigen positie in de keten versterken en zelf zijn verkoopprijs bepalen.'

'Een aandachtspunt daarbij is nog biodiversiteit; dat dreigt een beetje onder te sneeuwen in al het 'klimaatgeweld' van de laatste jaren.'

Gerbrandy en De Groot op het kleinschalige landbouwgebied 'De akkertjes' in de duinen van waterwingebied Meijndel van drinkwaterbedrijf Dunea.

D66 pleit daarom voor een koppeling tussen de verduurzaming van de landbouw, en natuur en biodiversiteit. De helft van de oppervlakte van Europa is landbouwgrond: de landbouw is tegelijkertijd één van de grootste oorzaken van de achteruitgang in de natuur nu, als één van de grootste oplossingen voor natuur in de toekomst. En de sleutel daarvan ligt in de bodem.'

Hoe kan een ambitieuze (blauwe) aanpak op nationaal niveau worden geborgd?

De Groot: 'Daar kan ik kort in zijn: door echt vanuit de kringloop te kijken en de bodem als uitgangspunt te nemen.'

Tot slot, wat is uw inzet de komende jaren, wanneer bent u tevreden?

Gerbrandy: 'Ik ben tevreden als we tot een meer ambitieuze hervorming van het GLB komen. Daarbij moeten we voorkomen dat iedereen zich ingraaft in zijn schuttersputje en roept dat het compleet anders moet. We moeten de belangen meer bij elkaar brengen en het systeem zo veranderen dat het voor iedereen beter wordt: voor het klimaat, de natuur, de maatschappij, de boeren en de drinkwatervoorziening. Dat zal langzaam gaan, maar we moeten wel in beweging blijven. Weer zeven jaar een status quo is ongewenst!'

De Groot: 'Ik hoop dat we, op basis van de toekomstvisie die we dit najaar presenteren, in 2020 kunnen beginnen om binnen het GLB de landbouw structureel duurzaam te maken. De landbouwsubsidies moeten dus ingezet worden om de omslag naar kringlooplandbouw mogelijk te maken, voor iedere boer.'

Rapport ERK

In Nederland liggen uitdagingen voor het GLB vooral op het vlak van terugbrengen van bodem- en waterverontreiniging veroorzaakt door de emissie van bestrijdingsmiddelen en meststoffen uit de landbouw. Het huidige GLB is slechts beperkt in staat om daar een positieve bijdrage aan te leveren. Dit blijkt onder andere uit een rapport van de Europese Rekenkamer (ERK) van december 2017, dat concludeert dat huidige vergroeningsmaatregelen naar verwachting niet bijdragen aan een duidelijke verbetering van de prestaties van het GLB op het gebied van milieu en klimaat.

Redenen voor de beperkte positieve invloed van het GLB zijn volgens de ERK onder andere:

- duidelijke, voldoende ambitieuze milieustreefdoelen ontbreken;
- de vergroeningsvereisten zijn weinig ambitieus en komen grotendeels overeen met normale landbouwpraktijken;
- flexibiliteit in de vergroeningsvoorschriften door lidstaten (waaronder Nederland) wordt vooral gebruikt om de belasting voor de landbouw te beperken in plaats van het milieu- en klimaatvoordeel zo groot mogelijk te maken;
- de aanzienlijke complexiteit die vergroening aan het GLB toevoegt.